

Schilders in Anna Rooze.

J.J. Cremer was een groot liefhebber van de schilderkunst. Hij heeft zelf een aantal schilderijen van romantische natuurfotografieën nagelaten, en had meerdere schilders in zijn vriendenkring.

In de roman Anna Rooze heeft Cremer pagina's ingeruimd om zijn kijk te geven op eigentijdse schilders en hun werk. In de roman zijn in het buitenhuis van baron van Geerke twee kamers ingericht met schilderijen uit de 19^e en de 17^e eeuw. Cremer laat de schilderijen becommentariëren door zijn personages. Cremer is van mening dat de kunst verschillende doelen kan hebben. Hij schrijft dat schilderkunst moet stichten of didactische waarden moet hebben, en dus een middel tot opvoeding kan zijn. Kunst kan ook vertroosting geven in moeilijke tijden. En tot slot is hij van mening dat kunst moet streven naar het ideaal aan de hand van de natuur.

Over de schilderkunst van Johannes Bosboom schrijft hij: 'Ik geloof dat **Bosboom** u dankbaar zou zijn indien hij dat hoorde;' antwoordt Geereke: 'Tenminste het deed hem zichtbaar goed toen ik eens tot hem zei: Als je niet een zoo uitnemend kunstenaar waart mijn beste mijnheer, dan zou ik zeggen dat *je stukken mij stichten*. Ik kan een half uur achtereen hun kunstwaarde bewonderen, maar ten laatste gevoel ik nog iets alsof ze zeggen: Geereke je moet beter worden!'

Kerkinterieur van Johannes Bosboom.

“Maar anders wat mij betreft, dat stuk dáar is ook fijn,” zegt Haverkist, ‘dát dáar met die schapen. Heel netjes, ik heb er altijd mijn oog op als ik hier ben; trouwens ik weet wel dat het hier anders niet in de zaal zou hangen. ... ‘Ja dat is een prachtige heil van onze **Simon van den Berg**¹,’ zegt Geereke met ingenomenheid.

Simon van den Berg.

't Kan pa niemendal schelen hoeveel hij er voor uitgeeft. Mooie lijsten vin-u niet? 't Zijn cannaluurlijsten². Dat stuk hier is een winter van **Schelfhout**³, precies echt ijs nietwaar?

Wintertafereel van Andreas Schelfhout.

En dat water met die schepen is **van Waldorp**⁴.

---

² Cannelures of schaduwgroeven zijn verticale groeven in een lijst.

³ Andreas Schelfhout (Den Haag, 16 februari 1787 – aldaar, 19 april 1870) was een Nederlands landschapsschilder, etser en lithograaf. Vriend van J.J. Cremer.

⁴ Antonie Waldorp, ook Antoine Waldorp en Anton Waldorp, (Den Haag, 20 maart 1802 - Amsterdam, 12 oktober 1866) was een Nederlandse kunstschilder, lithograaf en aquarellist.

Antonie van Waldorp

Dit is een landschap van **Hendriks**⁵;

Landschap van Frederik Hendrik Hendriks.

---

⁵ Frederik Hendrik Hendriks (1808 – 1865). Schilder en leermeester van J.J. Cremer.

dat stadsgezicht is van **Springer**⁶.

Stadsgezicht van Cornelis Springer.

Ik ken ze natuurlijk allemaal.' 'Dit is zeker van **Pieneman**⁷?'

Waterloo door Willem Jan Pieneman.

zegt Le Village terwijl hij het lorgnet in de oogholte drukt, en met de vinger naar een prachtig doek wijst dat aan de ene zij naast een stadsgezicht hangt, van de man die een blaas zon in zijn verfkist heeft, van de meester **Jan Weissenbruch**⁸,

---

⁶ Cornelis Springer (Amsterdam, 25 mei 1817 - Hilversum, 20 februari 1891). Jan Willem Pieneman (Abcoude, 4 november 1779 – Amsterdam, 8 april 1853) was een Nederlandse kunstenaar die beschouwd moet worden als de grondlegger van de 19e-eeuwse schilderkunst. Hij brak met de gewoonte 17e-eeuwse schilders te kopiëren.

⁸ Johannes Weissenbruch (Den Haag, 18 maart 1822 - aldaar, 15 februari 1880), beter bekend als Jan Weissenbruch, was een van de bekendste stadsschilders uit de negentiende eeuw. Hij was niet alleen een bekend schilder, maar verwierf ook als aquarellist, tekenaar, lithograaf en vooral als etsers faam. Hij was een neef van beeldend kunstenaar Jan Hendrik Weissenbruch.

Jan Weissenbruch, "de man met een blaas zon in zijn verfkist".

en aan de anderen kant naast een landschap genaamd In 't Gein⁹ van de geniale **Roelofs**¹⁰.

In 't Gein door Willem Roelofs.

'Pardon.... die vissersvrouw is....' 'O van **Kruseman**.... juist, j'étais dans l'erreur.' 'U meent van Jozef Israëls burgemeester;' zegt Geereke snel. 'Juist ah juist, Israëls! ik kan nooit namen onthouden. Juist, het staat er op: **J. Israëls**¹¹. Prachtig, nietwaar juffrouw Rooze?'

---

⁹ In 't Gein bij Abcoude is een schilderij van de Nederlandse kunstschilder Willem Roelofs, geschilderd rond 1866. Het werk bevindt zich in de collectie van het Stedelijk museum te Amsterdam.

¹⁰ Willem Roelofs (Amsterdam, 10 maart 1822 - Berchem, 12 mei 1897) was een Nederlands kunstschilder, aquarellist, etser en lithograaf.

¹¹ In 1858 schilderde Jozef Israëls een jonge vissersvrouw in de deuropening met achter haar een wieg met een baby. Cremer en Israëls kenden elkaar. Bij de uitgave van de romantische werken in 1878 werd een grote prent van Israëls cadeau gedaan aan de intekenaren.

Vissersvrouw door Jozef Israëls.

'Zeker! - O mijnheer Geereke u weet niet hoeveel genot mij 't zien van die stukken geeft.' 'Kom dat doet me plezier. Ik zelf ben een beetje groots op dit twaalftal, en voornamelijk omdat ik zeggen kan: dat zijn nu allen echt Hollandsche namen op echt Hollandsche kunstwerken.'

'Als men die vrouw van Israëls' doek lang beziet dan gaat men waarlijk met haar verlangen en wachten; 't is treffend!' zegt Anna. 'Een bewijs dat het stuk goed is;' antwoordt Le Village met beslissing. 'Ik geloof dat u gelijk hebt met het stuk een zekere waarde toe te kennen omdat het die indruk maakt; maar ik geloof nog niet dat het een bewijs zijner kunstwaarde is;' merkt Geereke aan: 'Israëls heeft een kunstwerk willen leveren en niet slechts een vrouw die uw medelijden afdwingt.' ... 'dat mijnheer Israëls heeft willen uitdrukken wat geschreven staat: De onmatigheid is.... Och is.... enfin. Nietwaar, de Kunst moet een middel zijn tot opvoeding en lering, tot vertroosting in lijden zelfs. - A propos baron, men zou dat met de kermessen kunnen in 't oog houden. Schilderijen tegen de onmatig- en onkuisheid, in één woord tegen alles waartegen ik als leraar de gemeente te waarschuwen heb.'

Dominee zou het hem zeker toestemmen dat de roeping der Kunst niets anders was dan: het streven naar het ideaal aan de hand der natuur.

....

Men bezag een uitmuntend fraaie schilderij van de geniale **David Bles**. Het was een sujet genomen uit de Zinne- en Minnebeelden van Vader Cats¹².

---

¹² David Jozef Bles (19 september 1821, Den Haag- aldaar, 3 september 1899) was een Nederlands kunstschilder, aquarellist en tekenaar en lithograaf. Hij is bekend om zijn portretten en genrestukken, vaak met een humoristische inslag. Hij haalde zijn inspiratie uit o.a. de Minne- en zinnebeelden en de Trouwring van de moralist Jacob Cats.

David Bles.

Nadat Geereke enige ogenblikken over de kunstwaarde der schilderij had gesproken, maakte dominee Haverkist de juiste opmerking dat dit werk een voortreffelijk kunststuk, maar tevens een lerende of.... of.... 'Didaktische....' zegt Willem zacht. 'Ja mannetje, ik weet wel!' herneemt Haverkist: 'ik zeg dat dit stuk niet slechts naar het ideaal streeft, maar tevens een lerende, onderwijzende, of zoals wij dat zouden noemen, een didaktische tendens heeft.' 'Daarin hebt u volstrekt gelijk in dominee!' zegt de baron: 'Wanneer we tenminste dit schilderij wat de voorstelling betreft, niet de reproductie van het leerdicht van Cats mogen noemen?'

...

'kijk eens juffrouw Rooze vindt u dat geen mooie zee? Dat is van **Louïs Meijer**¹³.

Schipbreuk door Louis Meijer.

Een schipbreuk¹⁴ ziet u wel? Ik vind altijd dat die witte meeuwen daar zoo mooi tegen die donkere lucht vliegen. Precies

---

¹³ Louis Meijer (Amsterdam, 9 maart 1809 - Utrecht, 31 maart 1866) was een Nederlandse schilder, prentmaker en tekenaar, vooral bekend van zijn zeegezichten.

¹⁴ Zijn grote doorbraak kwam echter toen hij op overtuigende wijze de 'Schipbreuk van Z.M. Stoomboot Willem I op de Lucipara' verbeeldde. Dit schilderij bezorgde hem onmiddellijk grote roem en logischerwijs ging Meijer zich naar aanleiding van dit werk omstreeks 1839 specialiseren in het zeegezicht.

www.jacobcremer.nl

Laatst bijgewerkt: 10 april 2023.